

MEMÒRIA I OBLIT DE FIDEL EN TRES CARTES INÈDITES

Narcís-Jordi Aragó

L

es tres cartes inèdites que aportem en aquest dossier, de procedència i de data ben diverses, tenen en comú el seu destinatari –Carles Rahola (1)– i el seu tema: la figura i l'obra de Fidel Aguilar vistes des de l'emoció, el descobriment o el record. Els tres escrits il·lustren amb molta precisió la trajectòria de l'escultor gironí, valorat plenament pels amics, ignorat del tot pel seu entorn i recordat, tanmateix, pels seus companys, malgrat el pas del temps i l'oblit generalitzat.

Carta de Xavier Monsalvatge

La primera carta, sense data, però que és sens dubte dels dies immediatament posteriors al 21 de febrer de 1917, és escrita molt poc després de la mort de Fidel. Xavier Monsalvatge i Iglésias (Olot, 1881-1921), escriptor i pintor, capdavanter de la vida intel·lectual i dels moviments culturals de la Girona de l'època (l'home que, juntament amb Rafael Masó, ha fet entrar Aguilar en els corrents plàstics del moment), tramet a Carles Rahola un article sobre Fidel i uns boixos originals de l'artista, a fi que puguin ser publicats a *L'Autonomista*. El text de la missiva és ple de l'emoció del moment i conté fins i tot, malgrat la brevetat, un esbós de comentari crític de l'obra de l'amic traspasat. És un document que expressa, sens dubte, els criteris i els sentiments compartits per tots els components d'aquell nucli d'inquiets que maldaven per renovar i elevar la vida ciutadana.

«Hijos de J. Monsalvatge. Girona. Particular.

Amic Rahola: Aquí tens dos boixos inèdits i l'article d'en Fidel Aguilar.

Tu mateix avant posi dues ratlles. Jo no podria pas fer-ho. La nova m'ha aclaparat, doncs en Fidel és dels amics a qui jo he estimat més. Sembla un somni que sien closos definitivament aquells ulls tan vius, prenyats de bellesa.

Ja saps com jo creia en ell, no per lo que podria fer sinó per lo ja fet.

Coses tenia ja definitives, i sense parell en la renaixença catalana.

Dotat d'un alt sentit decoratiu, les seves escultures femenines, formoses i fortes, devenen d'una gràcia exquisida, sols superada per alguns mestres francesos.

Els boixos que t'envio, feia sols tres dies que me'ls havia donat. De segur el seu últim treball, abans de colgar-se en els insondables misteris de la mort profunda.

Adéu. Xavier»

Carta de Feliu Elias

La segona carta és datada a Barcelona onze anys després, el 8 de febrer de 1928, i ve a ser, en relació amb l'anterior, l'altra cara de la moneda. El silenci havia crescut entorn de Fidel fins al punt que, més enllà de la seva ciutat i, potser, d'un petitíssim nucli d'iniciats, el seu nom i la seva obra eren absolutament desconeguts. Feliu Elias i Bracons (Barcelona, 1878-1948), pintor i historiador de l'art, que va popularitzar com a primer caricaturista polític del país el pseudònim d'Apa i que

Hijos de J. Montsalvatge
 Girona
 PARTICULAR

Amic Rahola: aquí
 t'envo dos boxes incleats i t'ar-
 ticle de en Fidel Aguilar.

Un mateix avont pòsi
 dues ratlles. Jo no podria
 pas ferho. La nova m'ha
 acompanyat, com en Fidel
 es dels ~~unics~~ ^{unics} que se ha
 estimat mes. Sembla un
 somni que s'ha elidit de-
 pütivament aquells vells tem-
 plis i presigats de bellesas.

Ja sabs com se crea un
 ell. No per lo que po-
 dria fer; sino per lo fa-
 jet.

Com tenia ja definitives i
 sense parcell en la sensa-
 da catalana.

Dotat d'un alt sentit des-
 ratat, les seves esculturas
 femenines formoses i fortes,
 devien d'una gran ex-
 quisida, de inspirada per
 alguns mestres francesos.

Es boxes que t'envio, fan
 sola tres dies que m'els havi-
 donat. De regre ~~havia~~ ^{el seu}
 altre treball, avants en
 volyars en la els monda-
 bles muntoris de la mort
 profundam-
 adun. Xarant

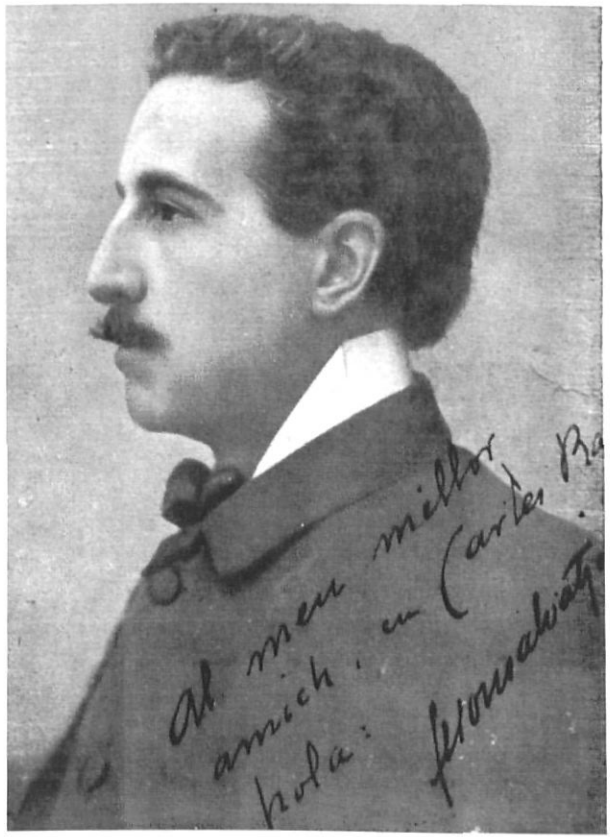
signava les seves crítiques d'art com a Joan Sacs, va publicar entre 1926 i 1928 un llibre que avui és tingut com un clàssic: *L'escultura catalana moderna*. En una postal sense data, escrita mentre el preparava, deia a Carles Rahola: «El meu llibre sobre l'escultura catalana moderna parlarà dels escultors gironins: Blay, Clarà, Claret, Marés i Joaquim Figueras Vila. Si sabeu algun altre escultor gironí important que m'hagi oblidat i me'l voleu fer saber, us ho agrairé». A l'espai en blanc de la postal, Rahola hi va escriure immediatament: «I Aguilar?» A aquella anotació autògrafa devia seguir una carta, pel que es dedueix de la d'Elias que transcrivim aquí. D'ella es desprèn que la ignorància sobre Aguilar era total en els cercles artístics de Barcelona que, segons es diu, van ser consultats per un crític d'altra banda tan competent i sensible com l'autor de la carta (2).

«Ateneo Barcelonés. Apartado de Correos 97.
 8 febr. 1928.
 Amic Rahola

Temps enrera me déieu que no oblidés d'incloure Fidel Aguilar en el 2n volum de *L'Escultura Catalana Moderna*. Ara estic escrivint aquest 2n volum i voldria parlar-hi d'aquest escultor; però es dona el cas que no en sé res i ningú de les persones preguntades sobre aquest artista no me'n sap tampoc dir res. Podríeu doncs vos o bé algú altre de la vostra ciutat contestar el següent qüestionari sobre Fidel Aguilar?

Noms i prenom de F. Aguilar

Xavier Montsalvatge.
 Fotografia dedicada a Carles Rahola.

8 Febr. 1928

Amic Rahola

Encaps encara me deuen q
no olvidis d'incloure Fidel Aguilar
en el 2° vol. de L'Escultura Catalana
Moderna. Ara estic escrivint aquest
2° volum i voldria parlar-hi d'a-
quest escultor: pero es dona el cas q
no eu sé res i ningú de les persones
preguntades sobre aquest artista no
me'n sab tampoc dir res. Podrieu doncs
vos o bé algú altre de la vostra ciu-
tat contestar el següent questionari
sobre Fidel Aguilar?

Noms i prenom de F. Aguilar
Quan nasqué i quan morí si és
que morí
on nasqué i on morí

Quan nasqué i quan morí, si és que morí

On aprengué

Quins foren els seus artistes preferits

Quines idees tenia sobre el seu art

Quines obres féu i on es troben

En quin material foren fetes aquestes obres i de quin
tamany i classe són (estàtua, estatueta, grup, baix o alt
relleu, bust, etc.)

Si té bibliografia, nota concreta d'aquesta bibliogr. I
el demés que sapigueu.

En espera de vostra ràpida resposta (ràpida tant com
sigui possible), i amb records meus per a vostre germà i per
als amics de Girona, més grat de saludar-vos cordialment.

Apa.»

Carta d'Adolf Fagnoli

La tercera carta és del 3 de juliol de 1930, l'any de la
inauguració del monument a Fidel Aguilar a la Devesa de
Girona. En l'acte inaugural, com és sabut, Carles Rahola
va ser l'encarregat de llegir una evocació de la vida i
l'obra de l'escultor (3). Adolf Fagnoli i Janetta (la
Bisbal, 1890-Barcelona, 1951), ebenista i orfebre,
creador d'un extens repertori d'arquetes decorades amb
un estil personalíssim, artesà subtil amb taller al carrer de
la Força de Girona, escríu des de Barcelona una lletra en
la qual es manté viu, contra totes les ignoràncies, el
sentiment de fidelitat a l'amic al cap de tretze anys de la
seva desaparició.

On aprengué

Quins foren els seus artistes
preferits

Quines idees tenia sobre el seu
art

Quines obres féu i on se troben
En quin material foren fetes
aquestes obres i de quin tamany i
classe són (estàtua, estatueta, grup,
baix o alt relleu, bust, etc.)

Si té bibliografia, nota concre-
ta d'aquesta bibliogr....¹ ² ³ ⁴ ⁵ ⁶ ⁷ ⁸ ⁹ ¹⁰ ¹¹ ¹² ¹³ ¹⁴ ¹⁵ ¹⁶ ¹⁷ ¹⁸ ¹⁹ ²⁰ ²¹ ²² ²³ ²⁴ ²⁵ ²⁶ ²⁷ ²⁸ ²⁹ ³⁰ ³¹ ³² ³³ ³⁴ ³⁵ ³⁶ ³⁷ ³⁸ ³⁹ ⁴⁰ ⁴¹ ⁴² ⁴³ ⁴⁴ ⁴⁵ ⁴⁶ ⁴⁷ ⁴⁸ ⁴⁹ ⁵⁰ ⁵¹ ⁵² ⁵³ ⁵⁴ ⁵⁵ ⁵⁶ ⁵⁷ ⁵⁸ ⁵⁹ ⁶⁰ ⁶¹ ⁶² ⁶³ ⁶⁴ ⁶⁵ ⁶⁶ ⁶⁷ ⁶⁸ ⁶⁹ ⁷⁰ ⁷¹ ⁷² ⁷³ ⁷⁴ ⁷⁵ ⁷⁶ ⁷⁷ ⁷⁸ ⁷⁹ ⁸⁰ ⁸¹ ⁸² ⁸³ ⁸⁴ ⁸⁵ ⁸⁶ ⁸⁷ ⁸⁸ ⁸⁹ ⁹⁰ ⁹¹ ⁹² ⁹³ ⁹⁴ ⁹⁵ ⁹⁶ ⁹⁷ ⁹⁸ ⁹⁹ ¹⁰⁰ ¹⁰¹ ¹⁰² ¹⁰³ ¹⁰⁴ ¹⁰⁵ ¹⁰⁶ ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ ¹⁰⁹ ¹¹⁰ ¹¹¹ ¹¹² ¹¹³ ¹¹⁴ ¹¹⁵ ¹¹⁶ ¹¹⁷ ¹¹⁸ ¹¹⁹ ¹²⁰ ¹²¹ ¹²² ¹²³ ¹²⁴ ¹²⁵ ¹²⁶ ¹²⁷ ¹²⁸ ¹²⁹ ¹³⁰ ¹³¹ ¹³² ¹³³ ¹³⁴ ¹³⁵ ¹³⁶ ¹³⁷ ¹³⁸ ¹³⁹ ¹⁴⁰ ¹⁴¹ ¹⁴² ¹⁴³ ¹⁴⁴ ¹⁴⁵ ¹⁴⁶ ¹⁴⁷ ¹⁴⁸ ¹⁴⁹ ¹⁵⁰ ¹⁵¹ ¹⁵² ¹⁵³ ¹⁵⁴ ¹⁵⁵ ¹⁵⁶ ¹⁵⁷ ¹⁵⁸ ¹⁵⁹ ¹⁶⁰ ¹⁶¹ ¹⁶² ¹⁶³ ¹⁶⁴ ¹⁶⁵ ¹⁶⁶ ¹⁶⁷ ¹⁶⁸ ¹⁶⁹ ¹⁷⁰ ¹⁷¹ ¹⁷² ¹⁷³ ¹⁷⁴ ¹⁷⁵ ¹⁷⁶ ¹⁷⁷ ¹⁷⁸ ¹⁷⁹ ¹⁸⁰ ¹⁸¹ ¹⁸² ¹⁸³ ¹⁸⁴ ¹⁸⁵ ¹⁸⁶ ¹⁸⁷ ¹⁸⁸ ¹⁸⁹ ¹⁹⁰ ¹⁹¹ ¹⁹² ¹⁹³ ¹⁹⁴ ¹⁹⁵ ¹⁹⁶ ¹⁹⁷ ¹⁹⁸ ¹⁹⁹ ²⁰⁰ ²⁰¹ ²⁰² ²⁰³ ²⁰⁴ ²⁰⁵ ²⁰⁶ ²⁰⁷ ²⁰⁸ ²⁰⁹ ²¹⁰ ²¹¹ ²¹² ²¹³ ²¹⁴ ²¹⁵ ²¹⁶ ²¹⁷ ²¹⁸ ²¹⁹ ²²⁰ ²²¹ ²²² ²²³ ²²⁴ ²²⁵ ²²⁶ ²²⁷ ²²⁸ ²²⁹ ²³⁰ ²³¹ ²³² ²³³ ²³⁴ ²³⁵ ²³⁶ ²³⁷ ²³⁸ ²³⁹ ²⁴⁰ ²⁴¹ ²⁴² ²⁴³ ²⁴⁴ ²⁴⁵ ²⁴⁶ ²⁴⁷ ²⁴⁸ ²⁴⁹ ²⁵⁰ ²⁵¹ ²⁵² ²⁵³ ²⁵⁴ ²⁵⁵ ²⁵⁶ ²⁵⁷ ²⁵⁸ ²⁵⁹ ²⁶⁰ ²⁶¹ ²⁶² ²⁶³ ²⁶⁴ ²⁶⁵ ²⁶⁶ ²⁶⁷ ²⁶⁸ ²⁶⁹ ²⁷⁰ ²⁷¹ ²⁷² ²⁷³ ²⁷⁴ ²⁷⁵ ²⁷⁶ ²⁷⁷ ²⁷⁸ ²⁷⁹ ²⁸⁰ ²⁸¹ ²⁸² ²⁸³ ²⁸⁴ ²⁸⁵ ²⁸⁶ ²⁸⁷ ²⁸⁸ ²⁸⁹ ²⁹⁰ ²⁹¹ ²⁹² ²⁹³ ²⁹⁴ ²⁹⁵ ²⁹⁶ ²⁹⁷ ²⁹⁸ ²⁹⁹ ³⁰⁰ ³⁰¹ ³⁰² ³⁰³ ³⁰⁴ ³⁰⁵ ³⁰⁶ ³⁰⁷ ³⁰⁸ ³⁰⁹ ³¹⁰ ³¹¹ ³¹² ³¹³ ³¹⁴ ³¹⁵ ³¹⁶ ³¹⁷ ³¹⁸ ³¹⁹ ³²⁰ ³²¹ ³²² ³²³ ³²⁴ ³²⁵ ³²⁶ ³²⁷ ³²⁸ ³²⁹ ³³⁰ ³³¹ ³³² ³³³ ³³⁴ ³³⁵ ³³⁶ ³³⁷ ³³⁸ ³³⁹ ³⁴⁰ ³⁴¹ ³⁴² ³⁴³ ³⁴⁴ ³⁴⁵ ³⁴⁶ ³⁴⁷ ³⁴⁸ ³⁴⁹ ³⁵⁰ ³⁵¹ ³⁵² ³⁵³ ³⁵⁴ ³⁵⁵ ³⁵⁶ ³⁵⁷ ³⁵⁸ ³⁵⁹ ³⁶⁰ ³⁶¹ ³⁶² ³⁶³ ³⁶⁴ ³⁶⁵ ³⁶⁶ ³⁶⁷ ³⁶⁸ ³⁶⁹ ³⁷⁰ ³⁷¹ ³⁷² ³⁷³ ³⁷⁴ ³⁷⁵ ³⁷⁶ ³⁷⁷ ³⁷⁸ ³⁷⁹ ³⁸⁰ ³⁸¹ ³⁸² ³⁸³ ³⁸⁴ ³⁸⁵ ³⁸⁶ ³⁸⁷ ³⁸⁸ ³⁸⁹ ³⁹⁰ ³⁹¹ ³⁹² ³⁹³ ³⁹⁴ ³⁹⁵ ³⁹⁶ ³⁹⁷ ³⁹⁸ ³⁹⁹ ⁴⁰⁰ ⁴⁰¹ ⁴⁰² ⁴⁰³ ⁴⁰⁴ ⁴⁰⁵ ⁴⁰⁶ ⁴⁰⁷ ⁴⁰⁸ ⁴⁰⁹ ⁴¹⁰ ⁴¹¹ ⁴¹² ⁴¹³ ⁴¹⁴ ⁴¹⁵ ⁴¹⁶ ⁴¹⁷ ⁴¹⁸ ⁴¹⁹ ⁴²⁰ ⁴²¹ ⁴²² ⁴²³ ⁴²⁴ ⁴²⁵ ⁴²⁶ ⁴²⁷ ⁴²⁸ ⁴²⁹ ⁴³⁰ ⁴³¹ ⁴³² ⁴³³ ⁴³⁴ ⁴³⁵ ⁴³⁶ ⁴³⁷ ⁴³⁸ ⁴³⁹ ⁴⁴⁰ ⁴⁴¹ ⁴⁴² ⁴⁴³ ⁴⁴⁴ ⁴⁴⁵ ⁴⁴⁶ ⁴⁴⁷ ⁴⁴⁸ ⁴⁴⁹ ⁴⁵⁰ ⁴⁵¹ ⁴⁵² ⁴⁵³ ⁴⁵⁴ ⁴⁵⁵ ⁴⁵⁶ ⁴⁵⁷ ⁴⁵⁸ ⁴⁵⁹ ⁴⁶⁰ ⁴⁶¹ ⁴⁶² ⁴⁶³ ⁴⁶⁴ ⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ ⁴⁶⁷ ⁴⁶⁸ ⁴⁶⁹ ⁴⁷⁰ ⁴⁷¹ ⁴⁷² ⁴⁷³ ⁴⁷⁴ ⁴⁷⁵ ⁴⁷⁶ ⁴⁷⁷ ⁴⁷⁸ ⁴⁷⁹ ⁴⁸⁰ ⁴⁸¹ ⁴⁸² ⁴⁸³ ⁴⁸⁴ ⁴⁸⁵ ⁴⁸⁶ ⁴⁸⁷ ⁴⁸⁸ ⁴⁸⁹ ⁴⁹⁰ ⁴⁹¹ ⁴⁹² ⁴⁹³ ⁴⁹⁴ ⁴⁹⁵ ⁴⁹⁶ ⁴⁹⁷ ⁴⁹⁸ ⁴⁹⁹ ⁵⁰⁰ ⁵⁰¹ ⁵⁰² ⁵⁰³ ⁵⁰⁴ ⁵⁰⁵ ⁵⁰⁶ ⁵⁰⁷ ⁵⁰⁸ ⁵⁰⁹ ⁵¹⁰ ⁵¹¹ ⁵¹² ⁵¹³ ⁵¹⁴ ⁵¹⁵ ⁵¹⁶ ⁵¹⁷ ⁵¹⁸ ⁵¹⁹ ⁵²⁰ ⁵²¹ ⁵²² ⁵²³ ⁵²⁴ ⁵²⁵ ⁵²⁶ ⁵²⁷ ⁵²⁸ ⁵²⁹ ⁵³⁰ ⁵³¹ ⁵³² ⁵³³ ⁵³⁴ ⁵³⁵ ⁵³⁶ ⁵³⁷ ⁵³⁸ ⁵³⁹ ⁵⁴⁰ ⁵⁴¹ ⁵⁴² ⁵⁴³ ⁵⁴⁴ ⁵⁴⁵ ⁵⁴⁶ ⁵⁴⁷ ⁵⁴⁸ ⁵⁴⁹ ⁵⁵⁰ ⁵⁵¹ ⁵⁵² ⁵⁵³ ⁵⁵⁴ ⁵⁵⁵ ⁵⁵⁶ ⁵⁵⁷ ⁵⁵⁸ ⁵⁵⁹ ⁵⁶⁰ ⁵⁶¹ ⁵⁶² ⁵⁶³ ⁵⁶⁴ ⁵⁶⁵ ⁵⁶⁶ ⁵⁶⁷ ⁵⁶⁸ ⁵⁶⁹ ⁵⁷⁰ ⁵⁷¹ ⁵⁷² ⁵⁷³ ⁵⁷⁴ ⁵⁷⁵ ⁵⁷⁶ ⁵⁷⁷ ⁵⁷⁸ ⁵⁷⁹ ⁵⁸⁰ ⁵⁸¹ ⁵⁸² ⁵⁸³ ⁵⁸⁴ ⁵⁸⁵ ⁵⁸⁶ ⁵⁸⁷ ⁵⁸⁸ ⁵⁸⁹ ⁵⁹⁰ ⁵⁹¹ ⁵⁹² ⁵⁹³ ⁵⁹⁴ ⁵⁹⁵ ⁵⁹⁶ ⁵⁹⁷ ⁵⁹⁸ ⁵⁹⁹ ⁶⁰⁰ ⁶⁰¹ ⁶⁰² ⁶⁰³ ⁶⁰⁴ ⁶⁰⁵ ⁶⁰⁶ ⁶⁰⁷ ⁶⁰⁸ ⁶⁰⁹ ⁶¹⁰ ⁶¹¹ ⁶¹² ⁶¹³ ⁶¹⁴ ⁶¹⁵ ⁶¹⁶ ⁶¹⁷ ⁶¹⁸ ⁶¹⁹ ⁶²⁰ ⁶²¹ ⁶²² ⁶²³ ⁶²⁴ ⁶²⁵ ⁶²⁶ ⁶²⁷ ⁶²⁸ ⁶²⁹ ⁶³⁰ ⁶³¹ ⁶³² ⁶³³ ⁶³⁴ ⁶³⁵ ⁶³⁶ ⁶³⁷ ⁶³⁸ ⁶³⁹ ⁶⁴⁰ ⁶⁴¹ ⁶⁴² ⁶⁴³ ⁶⁴⁴ ⁶⁴⁵ ⁶⁴⁶ ⁶⁴⁷ ⁶⁴⁸ ⁶⁴⁹ ⁶⁵⁰ ⁶⁵¹ ⁶⁵² ⁶⁵³ ⁶⁵⁴ ⁶⁵⁵ ⁶⁵⁶ ⁶⁵⁷ ⁶⁵⁸ ⁶⁵⁹ ⁶⁶⁰ ⁶⁶¹ ⁶⁶² ⁶⁶³ ⁶⁶⁴ ⁶⁶⁵ ⁶⁶⁶ ⁶⁶⁷ ⁶⁶⁸ ⁶⁶⁹ ⁶⁷⁰ ⁶⁷¹ ⁶⁷² ⁶⁷³ ⁶⁷⁴ ⁶⁷⁵ ⁶⁷⁶ ⁶⁷⁷ ⁶⁷⁸ ⁶⁷⁹ ⁶⁸⁰ ⁶⁸¹ ⁶⁸² ⁶⁸³ ⁶⁸⁴ ⁶⁸⁵ ⁶⁸⁶ ⁶⁸⁷ ⁶⁸⁸ ⁶⁸⁹ ⁶⁹⁰ ⁶⁹¹ ⁶⁹² ⁶⁹³ ⁶⁹⁴ ⁶⁹⁵ ⁶⁹⁶ ⁶⁹⁷ ⁶⁹⁸ ⁶⁹⁹ ⁷⁰⁰ ⁷⁰¹ ⁷⁰² ⁷⁰³ ⁷⁰⁴ ⁷⁰⁵ ⁷⁰⁶ ⁷⁰⁷ ⁷⁰⁸ ⁷⁰⁹ ⁷¹⁰ ⁷¹¹ ⁷¹² ⁷¹³ ⁷¹⁴ ⁷¹⁵ ⁷¹⁶ ⁷¹⁷ ⁷¹⁸ ⁷¹⁹ ⁷²⁰ ⁷²¹ ⁷²² ⁷²³ ⁷²⁴ ⁷²⁵ ⁷²⁶ ⁷²⁷ ⁷²⁸ ⁷²⁹ ⁷³⁰ ⁷³¹ ⁷³² ⁷³³ ⁷³⁴ ⁷³⁵ ⁷³⁶ ⁷³⁷ ⁷³⁸ ⁷³⁹ ⁷⁴⁰ ⁷⁴¹ ⁷⁴² ⁷⁴³ ⁷⁴⁴ ⁷⁴⁵ ⁷⁴⁶ ⁷⁴⁷ ⁷⁴⁸ ⁷⁴⁹ ⁷⁵⁰ ⁷⁵¹ ⁷⁵² ⁷⁵³ ⁷⁵⁴ ⁷⁵⁵ ⁷⁵⁶ ⁷⁵⁷ ⁷⁵⁸ ⁷⁵⁹ ⁷⁶⁰ ⁷⁶¹ ⁷⁶² ⁷⁶³ ⁷⁶⁴ ⁷⁶⁵ ⁷⁶⁶ ⁷⁶⁷ ⁷⁶⁸ ⁷⁶⁹ ⁷⁷⁰ ⁷⁷¹ ⁷⁷² ⁷⁷³ ⁷⁷⁴ ⁷⁷⁵ ⁷⁷⁶ ⁷⁷⁷ ⁷⁷⁸ ⁷⁷⁹ ⁷⁸⁰ ⁷⁸¹ ⁷⁸² ⁷⁸³ ⁷⁸⁴ ⁷⁸⁵ ⁷⁸⁶ ⁷⁸⁷ ⁷⁸⁸ ⁷⁸⁹ ⁷⁹⁰ ⁷⁹¹ ⁷⁹² ⁷⁹³ ⁷⁹⁴ ⁷⁹⁵ ⁷⁹⁶ ⁷⁹⁷ ⁷⁹⁸ ⁷⁹⁹ ⁸⁰⁰ ⁸⁰¹ ⁸⁰² ⁸⁰³ ⁸⁰⁴ ⁸⁰⁵ ⁸⁰⁶ ⁸⁰⁷ ⁸⁰⁸ ⁸⁰⁹ ⁸¹⁰ ⁸¹¹ ⁸¹² ⁸¹³ ⁸¹⁴ ⁸¹⁵ ⁸¹⁶ ⁸¹⁷ ⁸¹⁸ ⁸¹⁹ ⁸²⁰ ⁸²¹ ⁸²² ⁸²³ ⁸²⁴ ⁸²⁵ ⁸²⁶ ⁸²⁷ ⁸²⁸ ⁸²⁹ ⁸³⁰ ⁸³¹ ⁸³² ⁸³³ ⁸³⁴ ⁸³⁵ ⁸³⁶ ⁸³⁷ ⁸³⁸ ⁸³⁹ ⁸⁴⁰ ⁸⁴¹ ⁸⁴² ⁸⁴³ ⁸⁴⁴ ⁸⁴⁵ ⁸⁴⁶ ⁸⁴⁷ ⁸⁴⁸ ⁸⁴⁹ ⁸⁵⁰ ⁸⁵¹ ⁸⁵² ⁸⁵³ ⁸⁵⁴ ⁸⁵⁵ ⁸⁵⁶ ⁸⁵⁷ ⁸⁵⁸ ⁸⁵⁹ ⁸⁶⁰ ⁸⁶¹ ⁸⁶² ⁸⁶³ ⁸⁶⁴ ⁸⁶⁵ ⁸⁶⁶ ⁸⁶⁷ ⁸⁶⁸ ⁸⁶⁹ ⁸⁷⁰ ⁸⁷¹ ⁸⁷² ⁸⁷³ ⁸⁷⁴ ⁸⁷⁵ ⁸⁷⁶ ⁸⁷⁷ ⁸⁷⁸ ⁸⁷⁹ ⁸⁸⁰ ⁸⁸¹ ⁸⁸² ⁸⁸³ ⁸⁸⁴ ⁸⁸⁵ ⁸⁸⁶ ⁸⁸⁷ ⁸⁸⁸ ⁸⁸⁹ ⁸⁹⁰ ⁸⁹¹ ⁸⁹² ⁸⁹³ ⁸⁹⁴ ⁸⁹⁵ ⁸⁹⁶ ⁸⁹⁷ ⁸⁹⁸ ⁸⁹⁹ ⁹⁰⁰ ⁹⁰¹ ⁹⁰² ⁹⁰³ ⁹⁰⁴ ⁹⁰⁵ ⁹⁰⁶ ⁹⁰⁷ ⁹⁰⁸ ⁹⁰⁹ ⁹¹⁰ ⁹¹¹ ⁹¹² ⁹¹³ ⁹¹⁴ ⁹¹⁵ ⁹¹⁶ ⁹¹⁷ ⁹¹⁸ ⁹¹⁹ ⁹²⁰ ⁹²¹ ⁹²² ⁹²³ ⁹²⁴ ⁹²⁵ ⁹²⁶ ⁹²⁷ ⁹²⁸ ⁹²⁹ ⁹³⁰ ⁹³¹ ⁹³² ⁹³³ ⁹³⁴ ⁹³⁵ ⁹³⁶ ⁹³⁷ ⁹³⁸ ⁹³⁹ ⁹⁴⁰ ⁹⁴¹ ⁹⁴² ⁹⁴³ ⁹⁴⁴ ⁹⁴⁵ ⁹⁴⁶ ⁹⁴⁷ ⁹⁴⁸ ⁹⁴⁹ ⁹⁵⁰ ⁹⁵¹ ⁹⁵² ⁹⁵³ ⁹⁵⁴ ⁹⁵⁵ ⁹⁵⁶ ⁹⁵⁷ ⁹⁵⁸ ⁹⁵⁹ ⁹⁶⁰ ⁹⁶¹ ⁹⁶² ⁹⁶³ ⁹⁶⁴ ⁹⁶⁵ ⁹⁶⁶ ⁹⁶⁷ ⁹⁶⁸ ⁹⁶⁹ ⁹⁷⁰ ⁹⁷¹ ⁹⁷² ⁹⁷³ ⁹⁷⁴ ⁹⁷⁵ ⁹⁷⁶ ⁹⁷⁷ ⁹⁷⁸ ⁹⁷⁹ ⁹⁸⁰ ⁹⁸¹ ⁹⁸² ⁹⁸³ ⁹⁸⁴ ⁹⁸⁵ ⁹⁸⁶ ⁹⁸⁷ ⁹⁸⁸ ⁹⁸⁹ ⁹⁹⁰ ⁹⁹¹ ⁹⁹² ⁹⁹³ ⁹⁹⁴ ⁹⁹⁵ ⁹⁹⁶ ⁹⁹⁷ ⁹⁹⁸ ⁹⁹⁹ ¹⁰⁰⁰

En espera de vostra ràpida res-
posta (ràpida tan com sigui pos-
sible), i amb recorts meus per a
vostre germà i per als amics de Gi-
rona m'és grat de saludar-vos cor-
dialment

Apa.

«Adolfo Fagnoli

Amic Sr. Rahola: Un rato que antes de dinar so
estat al taller, hi so trobat la seva carta d'avui que molt
li estimo.

No sap com li agraeixo de cor el record que de
nosaltres va volar entre vostès el dia de Corpus.
Agraïdíssim, amic.

Si no vaig ser a la inauguració del monument Aguilar,
jo mateix ho lamento molt. I si bé a Madrid i Barcelona
vaig procurar recollir cabals per al monument a mon
entrançable amic i malaguanyat escultor Fidel Aguilar
(més fàcil em fou fer-ho per a en Garreta per ser més
conegut) i ara vaig enviant fotos i notes de l'acte
inaugural per a publicar en revistes de Madrid, amb
molta recança en canvi no vaig saber a temps i acudir a
llur inauguració, ja que les cada dia més fondes
decepcions col·lectives allhuyen la meva insignificant
persona dels llocs on les multituds a vegades fan més
solitaris els propis sentiments.

He visitat però ja dos vegades l'interessantíssim
monument a mon amic, i penso passar moltes altres
estones prop d'ell, llegint algun llibre, o evocant aquells
temps de companyonia que ja no tomaren més. Aquell
temps en què, mentre la fantasia de la seva creació anava
plasmant les seves formoses escultures, anava fent moltes
vegades el fervorós elogi de l'obra per a la qual ell sentia
una forta admiració: «El Criteri» de Balmes...

Records a tots, i mani a son amic,

Adolfo Fagnoli. Ciutat 3-7-30»

ADOLFO FARGNOLI

Amic Sr. Rahola: Un rato que antes de dinar se está al teléfono, i se trova la seva carta d'avi que molt li estimo. No sap com li agraeixo de cor el recort que de nosaltres va voler entre Vós el dia de Corpus. Agraidíssim, amic. Si no vaig ser a l'inauguració del monument Aguilar, ja matexo o lamento molt. I si be a Madrid i Barcelona vaig procurar recollir cabals per a el monument a mon entrañable amic i magnífic escultor Fidel Aguilar (me faig en far pero, per a En Carretera per

ser més conegut) i ara vaig enviant fotos i notes de l'acte inaugural per a publicar en revistes de Madrid, amb molta recança en canvi no vaig saber a temps i acudir a l'ur inauguració, ja que les cada dia me fonde desepcions col·lectives alluen la meua insignificant persona dels Vós ont les multituds a vegades fan més solitaris els propis sentiments. E visitat pero ja del vegades l'interessantíssim monument a mon amic, i penso passar moltes altres estones prop d'ell, llegint algun llibre, o escolant aquells temes de companyonia que ja no ter-

Tres testimonis

Fins aquí les tres cartes; no cal afegir res més. Són tres testimonis expressius del rastre de Fidel Aguilar, entre el reconeixement i la ignorància, entre la memòria i l'oblit.

Narcís-Jordi Aragó és periodista.

NOTES

- (1) L'autor vol agrair a Emili Ros i Carolina Rahola la cordial col·laboració que ha fet possible la publicació d'aquests escrits inèdits pertanyents a l'arxiu familiar.
- (2) Aquest oblit és incomprendible, si es té en compte que Elias havia comentat l'obra de Fidel exhibida pòstumament a les Galeries Laietanes. Article a *La Publicitat* de Barcelona, reproduït al *Diario de Gerona* del dia 13 de juny de 1918. D'altra banda, la documentació gironina de Joan Sacs devia ser força precària, segons es desprèn d'una carta posterior d'Elias a Rahola, de 17 de novembre de 1931, on diu, a propòsit del gran escultor Ricard Guimó, ja amb més de vint anys d'estada i de fama a París: «No sé pas si el tal Guimó del meu llibre sobre l'escultura catalana moderna és el vostre Guimó. És probable que sigui així i que el meu llibre estigui equivocat. Les obres que exhibí a l'exposició barcelonina de primavera, de l'any 1923, figuraven amb el nom de Guimó, i darrerament en Dunyac me'n parlava i l'anomenava també Guimó. Procuraré enterar-me millor i a la primera ocasió us diria el resultat d'aquesta informació».
- (3) Text a *L'Autonomista*, Girona, 30 de juny de 1930: «L'escultor Fidel Aguilar».

Adolf Fargnoli.
Fotografia dedicada a Carles Rahola.

